

DOI [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-13\(42\)-87-105](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-13(42)-87-105)
УДК 378.147

Калусенко Валентина Вікторівна,

викладач Ірпінського
державного коледжу економіки та права.
Ірпінь, Україна.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0990-6565>
vvkalusenko@ukr.net

Карташова Любов Андріївна,

доктор педагогічних наук, професор,
заступник директора
Центрального інституту післядипломної освіти
з дистанційного навчання
ДЗВО «Університет менеджменту освіти».
Київ, Україна.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1270-4158>
lkartashova@ua.fm

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація. У статті визначено та розглянуто питання підготовки спеціалістів у розвитку інформатизації суспільства, економіки, науки, запровадження електронних освітніх середовищ в освітній процес, що сьогодні постає актуальним завданням закладів вищої освіти. Сучасні заклади освіти шукають способи підвищення конкурентоздатності своїх випускників на ринку праці, прагнуть підвищити якість навчання, охопити більший віковий ценз своїх студентів. Закон України «Про вищу освіту» закріплює завдання закладу вищої освіти: 1) провадження на високому рівні освітньої діяльності, яка забезпечує здобуття особами вищої освіти відповідного ступеня за обраними ними спеціальностями; 2) забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності; 3) створення необхідних умов для реалізації учасниками освітнього процесу їхніх здібностей і талантів; 4) поширення знань серед населення, підвищення освітнього і культурного рівня громадян; 5) вивчення попиту на окремі спеціальності на ринку праці та сприяння працевлаштуванню випускників. Враховуючи потреби, можливості та вимоги студента щодо отримання та опрацювання інформації, у ЗВО необхідно створити належну систему інформування студентів,

забезпечити той рівень доступу до інформації, який задовольнить як потреби студентів, так і безпосередньо закладів освіти. Бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій не лише надав закладам вищої освіти можливість інтенсифікувати освітній процес, а й поставив задачу організації ефективного навчання. Це визначається можливостями інформаційно-комунікаційних технологій. У більшості закладів освіти дуже багато зроблено для впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (кількість комп'ютерів, вихід в Інтернет, створення системи цифрового простору тощо).

Ключові слова: процес навчання; заклад вищої освіти; інформаційне освітнє середовище; інформаційне суспільство; освітнє середовище; інформатизація; Інтернет.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Питання підготовки спеціалістів на сьогодні в науковій літературі розглянуті досить широко. Сучасні заклади освіти шукають способи підвищення конкурентоздатності своїх випускників на ринку праці, прагнуть підвищити якість навчання, охопити більший віковий ценз своїх студентів. Про те, питанням підготовки спеціалістів у закладах освіти в умовах інформаційного середовища науковцями приділено не багато уваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями [2, с. 89].

Складність і новизна проблем відставання нормотворчої бази від реальної практики в Україні створюють чимало методологічних проблем, які необхідно розв'язувати науковцям, освітянам, представникам влади на науковому, нормативно-правовому та законодавчому рівнях. Неузгодженість багатьох ринкових термінів в освітній сфері, відсутність узгодженості в їх формулюваннях породжують непевність і нечіткість у дослідженнях і діях.

У науково-педагогічній літературі та педагогічній практиці поняття «освітній процес», «процес навчання», «навчання» часто створюють

синонімічний ряд. Проте чисельні дослідження, зокрема, С. Архангельського, Ю. Бабанського, В. Бондаря, С. Баранова, В. Загвязинського, В. Краєвського, В. Ледньова, І. Лернера, В. Лозової, І. Малафіїка, В. Онищука, В. Паламарчук, П. Підкасистого, О. Савченко, В. Сластьоніна, М. Скаткіна, Г. Щукіної, В. Ягупова та інших, наголошують на суттєвій відмінності між ними.

У зв'язку зі змінами, які відбуваються в освіті, актуальними є питання інформатизації освітнього простору закладів освіти. У результаті зростання інформаційних потоків постає потреба синхронізації освітнього процесу, створення єдиного інформаційного середовища, спроможного його врегулювати.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті є: вивчення можливості запровадження електронного освітнього середовища в професійну підготовку майбутніх спеціалістів.

Завдання: вивчити теоретичне трактування окремих категорій підготовки спеціалістів у закладах освіти; дати аналіз можливостям підготовки спеціалістів в умовах інформаційного середовища.

3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Наукові дослідження З. Курлянд [2, с. 90] присвячені педагогіці у вищій школі, де основними напрямками діяльності закладу вищої освіти виділено:

- підготовка фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів;
- підготовка та атестація наукових, науково-педагогічних кадрів;
- науково-дослідна робота;
- спеціалізація, підвищення кваліфікації, перепідготовка кадрів;
- культурно-освітня, методична, видавнича, фінансово-господарська, виробничо-комерційна робота;
- здійснення зовнішніх зв'язків.

Принципи навчання - вихідні положення, які визначаються цілями та завданнями навчання і, у свою чергу, визначають форми і методи навчання.

Визначимо систему принципів вищої школи:

- орієнтованості вищої освіти на розвиток особистості майбутнього спеціаліста;
- забезпеченості безперервної освіти;

- інформатизації, технічної та технологічної забезпеченості освітнього процесу;
- відповідності змісту вищої освіти сучасним та прогнозованим тенденціям розвитку науки (техніки) і виробництва (технологій);
- оптимального співвідношення загальних, групових та індивідуальних форм організації освітнього процесу у закладі вищої освіти;
- раціонального застосування сучасних методів та засобів навчання на різних етапах підготовки фахівців;
- відповідності результатів підготовки спеціалістів вимогам, що висуваються конкретною сферою їхньої професійної діяльності, забезпечення їх конкурентоспроможності [2, с. 111].

Для глибшого розуміння досліджуваного питання, визначимо суть основних понять.

Як зазначає Н. Мойсеюк процес навчання – це динамічна взаємодія (співробітництво, партнерство) учителя та учнів, у ході якої здійснюється стимулювання і організація активної навчально-пізнавальної діяльності школярів з метою засвоєння системи наукових знань, умінь, навичок, розвитку і всебічної вихованості особистості [3, с. 187].

Процес навчання організовується відповідно до рівня розвитку інформаційних технологій, спрямований на формування освіченої особистості, готової до постійного підвищення рівня своїх знань, професійної активності та швидкої адаптації до змін та новацій в сфері інформаційних технологій, системі організації праці в умовах економіки, що розвивається.

Процес навчання базується на ступеневій системі вищої освіти та принципах науковості та безперервності [4].

Процес навчання є надзвичайно динамічним. Цілісний освітній процес у закладах вищої освіти здійснюється за допомогою цілого ряду класифікацій, які в єдності відображають завдання і зміст освітнього процесу. При цьому кожна класифікація методів базується на одній або кількох характеристиках, проте всі класифікації зводяться до системи.

Наукові дослідження з теоретичних основ навчання свідчать, що процес навчання полягає у передачі та засвоєнні знань, способів діяльності, досвіду мислення і досвіду соціального спілкування.

Дидактичні закономірності навчання:

- оскільки засвоєння - діяльність студентів (слухачів), то «передача» змісту навчання означає організацію активності студентів (слухачів);

- процес засвоєння реалізується через зв'язок зовнішньої та внутрішньої діяльності студентів (слухачів);
- засвоєння залежить від того, які знання засвоюються – засвоєння рис творчої діяльності є самостійне вирішення проблем, нових для студентів (слухачів);
- у цілому процес навчання відбувається лише за активної діяльності студентів (слухачів).

Якщо у практиці дві перші закономірності досить добре розроблені, то досвід творчої діяльності і досвід соціального спілкування потребують специфічних форм взаємодії викладача та студента – семінарських, практичних та лабораторних занять [5, с. 125].

В свою чергу, відповідно до Закону України «Про вищу освіту» освітня діяльність – діяльність закладів вищої освіти, що провадиться з метою забезпечення здобуття вищої, післядипломної освіти і задоволення інших освітніх потреб студентів та інших осіб [1].

Освітня діяльність є одним із видів економічної діяльності. Проведення досліджень найважливіших процесів і явищ у галузі дає можливість розробляти заходи з її модернізації в сучасних умовах.

Визначальною компонентою освітньої діяльності є освітній процес (ст. 47) як інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у закладі вищої освіти (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей в осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості [1].

Отже, освітня діяльність включає не лише інтелектуальну, розумову діяльність, а й формування особистості, створення відповідної компетентності фахівця.

4. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

У процесі дослідження використовувались теоретичні методи – вивчення, аналіз, систематизація та узагальнення наукової і методичної літератури, в якій висвітлений комплекс освітніх проблем: надання освітніх послуг закладами освіти по підготовці високопрофесійних спеціалістів, використання в освітньому процесі електронних освітніх середовищ, як засобу навчання.

5. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

В основі освітньої діяльності, як і будь-якої іншої, є людська праця, як «творець споживних вартостей, як корисна праця, незалежна від будь-яких суспільних форм умова існування людей, вічна, природна необхідність» [6], результатом якої виступає продукт, який може бути у матеріально-речовій формі (товар) або нематеріальній (послуга). При товарно-грошових відносинах економічною формою існування продуктів праці є товар. Дослідженням виробництва освітніх товарів та послуг й процесів життєзабезпечення закладів вищої освіти займається економіка вищої освіти як наука. Вона вивчає і намагається розв'язати такі проблеми: вплив факторів, які визначають стан системи вищої освіти; внутрішні процеси в системі вищої освіти (її розвиток і проблеми); вплив системи вищої освіти на розвиток суспільства [6].

Дослідження визначають, освітній процес залежить від таких факторів, як стан економіки держави та профорієнтаційної роботи, характеристика ринку праці та потреби у спеціалістах певних кваліфікацій.

Як зазначає О. Селезньова інформаційне середовище – це частина інформаційного простору, що характеризується мінімальною територією поширення та обмеженою кількістю суб'єктів інформаційної діяльності, а також обумовлюється своєрідним інформаційним мікрокліматом, що включає сукупність способів, прийомів, заходів та умов безпосереднього здійснення інформаційної діяльності [7].

На думку Г. Москалика, інформаційне середовище – це частина інформаційного простору (сукупність знань, що мають цінність у вигляді економічного ресурсу, який сприяє розвитку тих чи інших секторів громадського життя), яке формує найближче інформаційне оточення індивіда, є сукупністю умов, що забезпечують його продуктивну діяльність [8].

Компонентами інформаційного освітнього середовища є: сайти, віртуальні інформаційні дошки, електронні навчальні програми, методичні розробки, ресурси Інтернету та підсистеми, які забезпечують його реалізацію.

На думку О. Стадніченко інформатизація суспільства – це комплексне поняття, тобто вона має етапність реалізації. На першому етапі передбачається випереджаючий розвиток науково-технічних напрямів, що безпосередньо забезпечують створення і використання нових інформаційних технологій. Другий етап характеризується комп'ютерним освоєнням інформаційного фонду, завантаженням його в бази даних, об'єднаних поки в локальні обчислювальні мережі [9].

Процес інформатизації суспільства носить глобальний характер і спрямований на формування єдиного інформаційного простору.

Сьогодні з допомогою сучасних інформаційних технологій та комп'ютерної техніки можна проводити статистичні дослідження та дистанційно здобувати освіту, вести бізнес та отримувати адміністративні послуги, здавати фінансову, статистичну й іншу звітність та здійснювати покупки, оплачувати будь-які товари і послуги через Інтернет та комунікувати з іншими користувачами мережі, організовувати одночасну роботу різних фахівців над спільними проектами тощо.

Комп'ютерні технології та глобальна мережа Інтернет застосовуються у всіх галузях життєдіяльності людини: як в професійній сфері, так і в повсякденному житті. На стільки широке коло застосування інформаційних технологій вимагає від молодих спеціалістів певного рівня знань і навичок зі сфери спеціальних знань. Тому, заклади вищої освіти повинні забезпечувати вивчення різних видів спеціальних програм та технологій для формування знань не тільки за фахом, а й інформаційних технологій.

Наше суспільство постійно розвивається, інформаційні технології постійно вдосконалюються, а відповідно, має і вдосконалюватись підготовка молодих спеціалістів, значна увага має приділятися самоосвіті, постійному підвищенню кваліфікації та всебічного розвитку.

В свою чергу, І. Арістова відзначає, інформаційне суспільство – це новий етап розвитку людства, в якому будь-яка людина за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій може отримувати, переробляти та розповсюджувати інформацію, а держава повинна забезпечувати якісний рівень інформатизації усіх галузей [10, с. 53].

Так, науковці визначають такі ознаки інформаційного суспільства:

- поняття «інформація» набуває нового значення;
- значний розвиток інформаційних та телекомунікаційних систем в усіх сферах життя людини;
- загальний доступ до мережі Інтернет;
- зміни, пов'язані із зайнятістю населення, формування, становлення і розвиток новітніх суспільних відносин, створення новин суспільних конфігурацій, суспільних груп, суспільних відносин;
- при здійсненні досліджень в різних галузях науки використовується різноаспектне визначення наукових підходів для вирішення проблем теоретичного обґрунтування у сфері суспільних змін;
- створення новинно-мережових субкультур, що притаманні віртуальним відносинам;

- можливість аналізу, планування та наукового прогнозування суспільного розвитку, де найвищою цінністю є знання та інформація;
- різноманітність пізнавальних процесів, які зумовлені науковими дослідженнями у різних сферах науки; вивчення проблеми пізнання нових можливостей, що притаманні нашому суспільству, та співставлення знання та інформації з реальністю, дослідження умов вірогідності та істинності пізнання інформаційного суспільства;
- органи влади як вагомий важіль у розробці та запровадженні інформаційно-телекомунікаційних систем [11, с. 128];
- виникнення та розвиток специфічних суспільних інститутів, що притаманні новим інформаційним відносинам у суспільстві.

Сучасна система освіти в Україні перебуває в процесі реформування. Для того щоб задовольняти вимоги, які постають в умовах розбудови української економіки, інформатизації суспільства, діджиталізації роботи державних структур, освітні заклади мають слідувати сучасним тенденціям в освіті, формах і методах. Це має проявлятися у відповідності освіти запитам особистості, суспільним потребам та світовим досягненням; у спотворенні цілей та функцій освіти.

Тому, основними напрямками в розвитку закладів вищої освіти мають стати:

- розробка та впровадження новітніх, науково обґрунтованих методик, що зорієнтовані розвиток держави і задовольняють її потреби;
- орієнтація на демографічні дані і статистичний прогноз чисельності випускників загальноосвітніх шкіл;
- впровадження аналітичних, імітаційних, інформаційних моделей прогнозування кількості підготовки фахівців певних галузей з урахуванням особливостей розвитку регіонів;
- розробка кваліфікаційних вимог до фахівців з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду.

Швидкий розвиток інформаційних технологій, зростання рівня володіння комп'ютерною технікою суб'єктів освітнього процесу, відкритість освітніх систем, популярність електронних освітніх ресурсів та віртуалізація навчальної діяльності, потреба в інформаційній взаємодії й контактах соціального партнерства, перехід до нової, активної форми фіксації процесу та результатів навчальної діяльності актуалізували проблему формування й розвитку інформаційно-освітнього середовища закладів освіти [12].

Метою створення електронного інформаційно-освітнього

середовища є максимальне задоволення освітніх потреб тих хто, навчається самого широкого діапазону спеціальностей, рівнів освіти, закладів освіти та інформаційно-освітніх ресурсів, незалежно від місця їх знаходження як студентів, так і освітнього ресурсу та послуг, яких вони потребують з використанням самих сучасних інформаційних технологій.

Задля їх задоволення заклад вищої освіти, перш за все, має створити дієву інфраструктуру інформаційно-освітнього середовища.

Під середовищем узвичаєно розуміють реальну дійсність, в умовах якої відбувається розвиток людини. Соціальне середовище має такі загальні характеристики, як: суспільний лад, система виробничих відносин, матеріальні умови життя. Як вид соціального середовища виокремлюють освітнє (навчальне) середовище – сукупність умов, при яких розгортається освітній процес і з якими вступають у взаємодію суб'єкти цього процесу [14, с. 7].

Електронне освітнє середовище дозволяє в області освітньої діяльності оптимально і якісно вирішити:

- планування освітнього процесу за різними програмами, рівнями та формами навчання;
- організацію в електронній формі навчальних заходів;
- подання навчального матеріалу та довідкової інформації;
- перехід від домінування репродуктивної діяльності до творчої та консультативної;
- надання доступу учасникам освітнього процесу до інформації, пов'язаної з плануванням, організацією та моніторингом освітнього процесу;
- забезпечення комунікативної взаємодії між викладачами, студентами та управлінським апаратом;
- ефективне використання у змістовному процесі освіти навчально-методичних комплексів і матеріалів, які постійно оновлюються [13].

При створенні такого середовища слід враховувати наступні вимоги:

- технічні: комп'ютерна техніка, наявність мережі, Wi-Fi технології;
- програмні: питання безпеки, інтегрованість, взаємодія;
- академічні: методичне наповнення, відповідність навчальним програмам;
- соціальні: етичний, культурологічний, нормативно-правовий аспекти;
- людські ресурси: ІКТ-грамотність, психологічна готовність, наявність фахівців [15].

Середовище електронного змісту освіти включає в себе навчально-методичні комплекси, тестові завдання для самостійної роботи, методичні

завдання тощо, які реалізують зміст навчальних дисциплін у відповідності до потреб формування компетенцій і та ін.

Проектування і створення інформаційно-освітнього середовища здійснюється в умовах цілісного педагогічного процесу. Сучасний педагогічний процес слід розглядати як систему, в якій сукупність пов'язаних елементів взаємодіють між собою й утворюють певну цілісність [14, с. 8].

Побудова електронного освітнього середовища на базі сучасних інформаційних технологій привносить в освітній процес нові можливості: поєднання високої економічної ефективності та гнучкості освітнього процесу, широке використання інформаційних ресурсів, суттєве розширення можливостей традиційних форм навчання, а також можливість створення нових ефективних форм навчання.

Електронне освітнє середовище дозволяє в області освітньої діяльності оптимально і якісно вирішити:

- планування освітнього процесу за різними програмами, рівнями та формами навчання;
- організацію в електронній формі навчальних заходів;
- подання навчального матеріалу та довідкової інформації;
- перехід від домінування репродуктивної діяльності до творчої та консультативної;
- надання доступу учасникам освітнього процесу до інформації, пов'язаної з плануванням, організацією та моніторингом освітнього процесу;
- забезпечення комунікативної взаємодії між викладачами, студентами та управлінським апаратом;
- ефективне використання у змістовному процесі освіти навчально-методичних комплексів і матеріалів, які постійно оновлюються [14].

Середовище електронного змісту освіти включає в себе навчально-методичні комплекси, тестові завдання для самостійної роботи, методичні завдання тощо, які реалізують зміст навчальних дисциплін у відповідності до потреб формування компетенцій та ін.

Власна практика роботи зі студентами різних вікових категорій показує, що не всі студенти мають уявлення про інформатизацію суспільства, процеси діджиталізації, не мають належного рівня навичок робити з електронними ресурсами, мають низький рівень сформованості вмінь формулювати, уточнювати інформаційні запити під час пошуку необхідної інформації, вивчати, аналізувати як електронні так і паперові

інформаційні джерела та використовувати їх у практиці. Хоча сучасні студенти в повсякденному житті використовують різноманітні гаджети.

Дану проблему можна пояснити тим, що робота студентів в інформаційному середовищі є епізодичною. Тому необхідне цілеспрямоване формування інформаційно-аналітичних умінь.

Науковці досліджують організацію діяльності студентів у інформаційно-освітньому просторі та інформаційно-пошукову діяльність студентів.

Освітнє середовище як система складається з таких основних компонентів:

1) проблемно-орієнтовані багаторівневі інформаційні (інтелектуальні, культурні, програмно-методичні) ресурси, що містять знання і технології роботи з ними (пошук, зберігання, обробка, застосування);

2) інформаційна інфраструктура, що забезпечує функціонування і розвиток середовища у ході освітнього процесу [15, с. 44].

Поняття «інформаційно-освітнє середовище» по-різному тлумачиться в сучасній психолого-педагогічній науці, що демонструє ємкість його сутності та альтернативність поглядів дослідників. На думку вчених, інформаційно-освітнє середовище – це: системно організована сукупність інформаційного, технічного, навчально-методичного забезпечення, яке нерозривно пов'язане з людиною як суб'єктом освітнього процесу, організаційно-методичні засоби, сукупність технічних і програмних засобів.

Зокрема В. Гаврилюк [12] трактує інформаційно-освітнє середовище як створювану суб'єктами освіти систему, здатну до саморозвитку, у якій між суб'єктами й компонентами встановлюються зв'язки й відносини на основі інформаційної діяльності для досягнення освітніх завдань. Це означає, що таке середовище має розглядатися у двох аспектах: як програмно-технічний комплекс і як педагогічна система, а отже, у його проектуванні повинні вирішуватися не тільки проблеми інформаційно-програмового характеру, але й психолого-педагогічні питання.

Інформаційно-освітнє середовище (ІОС) – це цілісна система, яка складається із сукупності підсистем, що функціонують і забезпечують педагогічну взаємодію учасників освітнього процесу на основі сучасних інформаційно-технічних і навчально-методичних засобів (насамперед – інформаційно-комунікаційних технологій).

Також В. Биков [16] зазначає, що широке впровадження інформаційно-комунікаційних технологій та функціонування освітнього середовища мають забезпечити освітні потреби суб'єктів педагогічної взаємодії, зокрема, завдяки створенню і використанню в освітній

діяльності такого:

- електронних освітніх ресурсів навчального призначення і комп'ютерно-орієнтованих систем оцінювання навчальних досягнень, що доповнюють традиційні;
- соціальних мереж навчального призначення, що підтримують відкрите ІКТ-середовище навчання у співпраці;
- електронних профілів організаційно-педагогічного призначення, що відображають характер освітньої діяльності педагога та студентів;
- інноваційних педагогічних технологій, що базуються на використанні засобів ІКТ, комп'ютерно-орієнтованих методичних систем навчання, що уможливають нову організацію навчання.

6. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Освітні процеси відіграють визначальну роль у змінах розвитку суспільства, що відбуваються як в Україні, так і світі. На сучасному етапі формування сучасної вищої освіти є першочерговим держави і суспільства, оскільки саме вони здійснюють підготовку спеціалістів, які, володіючи якісними знаннями, навиками роботи з інформаційними джерелами та ресурсами, здатністю мобільно і швидко реагувати на зовнішні умови, сприяють суспільним перетворенням.

Створення та запровадження в освітній процес електронних освітніх середовищ у підготовку майбутніх спеціалістів сприятиме формуванню професійних умінь та навичок студентів, уміння аналізувати та оцінювати отримувану інформацію. Це буде реалізовано в тому випадку, коли навчання буде орієнтуватися на інноваційну модель, пріоритетними завданнями якої є особистісно орієнтована спрямованість, спрямована на розвиток індивідуальності студента.

Інформаційно-освітнє середовище дає доступ до інформаційних ресурсів і можливість реалізовувати різні види взаємодії: чати, електронна пошта, презентації, що якісно наповнює взаємодію усіх суб'єктів середовища. зазначимо, що ролі обох суб'єктів в інформаційному середовищі також змінюються. Викладач виступає не лише в ролі розповсюджувача знань, а в ролі консультанта і координатора освітнього процесу, а студент при цьому – суб'єкт освітнього процесу, спрямованого на розвиток професійних компетентностей.

Метою навчання в електронному освітньому середовищі – це розвиток здібностей особистості, які в даний час розвитку суспільству і їй необхідні.

Виходячи з викладеного матеріалу, зазначимо, що сучасне електронне освітнє середовище – це інтегроване, відкрите, уніфіковане середовище, що спрямоване на інформаційну електронну взаємодію між суб'єктами освітнього процесу.

Перспективи подальших досліджень. Ситуація, в якій на сьогодні опинилась освіта, вимагає від ЗВО мобільності та забезпечення доступу до освітніх послуг всіх бажаючих. Застосування в освітньому процесі технологій дистанційного навчання дозволяє мати доступ до навчання тим, хто не має можливості здобувати освіту безпосередньо в університетах чи коледжах. До того ж освітні електронні середовища повністю відповідають вимогам дистанційного навчання. Розвиток техніки та технології, що застосовуються при дистанційній освіті, досягли рівня, при якому складання іспитів на отримання дипломів, є таким же якісним, як і при традиційних навчальних процесах.

Подальших досліджень потребують питання використання електронних освітніх середовищ в освітньому процесі, його доступності в різних регіонах, враховуючи рівень забезпеченості населення якісним Інтернетом та комп'ютерною технікою всіх учасників освітнього процесу.

7. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Верховна Рада України. (2014, Лип. 01). *Закон № 1556-VII «Про вищу освіту»*. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
- [2] З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова, І. О. Бартенева, І. М. Богданова. *Педагогіка вищої школи: навч. посіб.* – 3-є вид., перероб., допов. Київ, Україна: Знання, 2007, 495 с.
- [3] Н. Є. Мойсеюк, *Педагогіка: навч. посіб.* Київ, Україна, 2007. 608 с. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://sites.google.com/site/pedagogikasny/pedagogika/pedagogika-mojseuk-n-e-navc-posibnik>
- [4] «Методика викладання у вищій школі», *Навчальні матеріали онлайн*. [Електронний ресурс].
Доступно: https://pidruchniki.com/88903/pedagogika/metodika_vikladannya_u_vischij_shkoli
- [5] *Методика викладання у вищій школі: навч.-метод. посіб.* / уклад.: В. І. Кобаль. Мукачево, Україна: Вид-во МДУ, 2016, 203 с.
- [6] І. М. Грищенко, «Фактори підвищення ефективності освітньої діяльності вищих навчальних закладів України», *Актуальні проблеми*

- економіки*, № 3, с. 134–1410, 2016. [Електронний ресурс].
Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2016_3_18
- [7] О. М. Селезньова, «Теоретико-методологічне трактування окремих засадничих категорій інформаційного права», *на конф. Іт право: проблеми і перспективи розвитку в Україні*. [Електронний ресурс].
Доступно: <http://aphd.ua/publication-164/>
- [8] Г. Москалик, «Поняття, природа і джерела формування інформаційно-комунікаційного середовища», *Гілея: науковий вісник*, № 77(10), с. 149–153, 2013. [Електронний ресурс].
Доступно: <http://www.gileya.org/index.php?ng=library&cont=long&id=96>
- [9] О. Стадніченко, «Інформатизація як чинник розвитку суспільства і держави», *на XVIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД: зб. наук. праць*. Переяслав-Хмельницький, 2013. 272 с. [Електронний ресурс].
Доступно: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2683>
- [10] І. В. Арістова, «Доктрина інформаційного права України», *Приватне та публічне право*, № 1, с. 59–63, 2017.
- [11] Ю. Є. Петрухно, «Інформаційне суспільство: поняття, основні складові, характеристика», *Вісник Одеського нац. ун-ту; Серія Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство*, Т. 19, вип. 1(11), с. 127–133, 2014.
- [12] В. Ю. Гаврилук, «Теоретичні аспекти створення та функціонування інформаційно-освітнього середовища сучасного позашкільного навчального закладу», *Народна освіта: електронне наук. фахове вид.*, № 3(30), 2016. [Електронний ресурс].
Доступно: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4261
- [13] Н. А. Гунько, «Сучасне інформаційно-освітнє середовище як фактор удосконалення професійно-педагогічної підготовки майбутнього викладача», *Наукові записки Тернопільського нац. пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка; Серія Педагогіка*, № 3, с. 43–49, 2014. [Електронний ресурс].
Доступно: <http://nzp.tnpu.edu.ua/article/view/63761>
- [14] *Інформаційно-освітнє середовище професійно-технічних навчальних закладів: посібник* / Л. А. Карташова, В. В. Юрженко, А. Г. Гуралюк, Л. В. Липська, Л. С. Гуменна, А. Б. Зуєва, І. М. Шупік, М. Л. Ростока, В. Л. Шевченко; Лузана П. Г., Ред. Київ, Україна: ІПТО НАПН, 2017, 124 с.

- [15] А. С. Чумак, Т. В. Бондаренко, «Інформаційно-освітнє середовище вищого навчального закладу», *офіційний сайт кафедри інформатики та інформаційно-комунікаційних технологій Уманського держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини*. [Електронний ресурс].
Доступно: https://informatika.udpu.edu.ua/?page_id=1331
- [16] В. Ю. Биков, Інновації в організації досліджень та розробок у галузі інформаційно-комунікаційних технологій в освіті у світлі викликів ХХІ сторіччя. *Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць*, Т. 8, вип. 10, с. 55–74, 2019. [Електронний ресурс].
Доступно: <http://appsychology.org.ua/data/jrn/v8/i10/7.pdf>

THEORETICAL BASICS OF TRAINING SPECIALISTS IN THE INFORMATION ENVIRONMENT

Valentyna Kalusenko,

teacher Irpin State College of Economics and Law.

Irpin, Ukraine.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0990-6565>

vkalusenko@ukr.net

Liubov Kartashova,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,

head's assistant of the Central Institute

of Postgraduate Education from distance learning of the

SIHE «University of Educational Management».

Kyiv, Ukraine.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1270-4158>

lkartashova@ua.fm

Abstract. The article defines and discusses the issues of training specialists in the development of informatization of society, economy, science, introduction of electronic educational environments in the educational process, which today becomes an urgent task of institutions of higher education. Modern educational institutions are looking for ways to improve the competitiveness of their graduates in the labor market, seek to improve the quality of education, to reach a greater age qualification of their students. The Law of Ukraine «On Higher Education» sets out the tasks of a higher education institution: 1) carrying out at a high level of educational activity that ensures the acquisition of appropriate degrees by persons of higher education in their chosen specialties; 2) ensuring organic combination in the educational process of educational, scientific and innovative activity; 3) creating the necessary conditions for the

participants of the educational process to realize their abilities and talents; 4) spreading knowledge among the population, raising the educational and cultural level of citizens; 5) study the demand for certain specialties in the labor market and facilitate the employment of graduates. Taking into account the needs, opportunities and requirements of the student to receive and process information, it is necessary to establish a proper system of informing students in HEI, to provide the level of access to information that will satisfy both the needs of students and directly educational institutions. The rapid development of information and communication technologies not only gave higher education institutions the opportunity to intensify the educational process, but also set the task of organizing effective learning. This is determined by the capabilities of information and communication technologies. In most educational institutions, much has been done to implement information and communication technologies (number of computers, Internet access, creation of digital space, etc.).

Keywords: learning process; higher education institution; information educational environment; information society; educational environment; informatization; Internet.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ В УСЛОВИЯХ ИНФОРМАЦИОННОЙ СРЕДЫ

Калусенко Валентина Викторовна,
преподаватель Ирпенского
государственного колледжа экономики и права.
Ирпень, Украина.
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0990-6565>
vykalusenko@ukr.net

Карташова Любовь Андреевна,
доктор педагогических наук, профессор,
заместитель директора
Центрального института последипломного образования
по дистанционному обучению.
ГУВО «Университет менеджмента образования».
Киев, Украина.
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1270-4158>
lkartashova@ua.fm

Аннотація. В статті определены и рассмотрены вопросы подготовки специалистов в развитии информатизации общества, экономики, науки, внедрение электронных образовательных сред в образовательный процесс, сегодня стоит актуальной задачей высших учебных заведений. Современные учебные заведения ищут способы повышения конкурентоспособности своих выпускников на рынке труда, стремятся повысить качество обучения, охватить больший возрастной ценз своих студентов. Закон Украины «О высшем образовании» закрепляет задачи учреждения высшего образования: 1) производство на высоком уровне образовательной деятельности, обеспечивает получение лицами высшего образования соответствующего степени по выбранным ими специальностям; 2) обеспечение органического сочетания в образовательном процессе образовательной, научной и инновационной деятельности; 3) создание необходимых условий для реализации участниками образовательного процесса их способностей и талантов; 4) распространение знаний среди населения, повышение образовательного и культурного уровня граждан; 5) изучение спроса на отдельные специальности на рынке труда и содействия трудоустройству выпускников. Учитывая потребности, возможности и требования студента на получение и обработку информации, в УВО необходимо создать надлежащую систему информирования студентов, обеспечить тот уровень доступа к информации, который удовлетворит как потребности студентов, так и непосредственно учебных заведений. Бурное развитие информационно-коммуникационных технологий не только предоставил учреждениям высшего образования возможность интенсифицировать образовательный процесс, но и поставил задачу организации эффективного обучения. Это определяется возможностями информационно-коммуникационных технологий. В большинстве учебных заведений очень много сделано для внедрения информационно-коммуникационных технологий (количество компьютеров, выход в Интернет, создание системы цифрового пространства и прочее).

Ключевые слова: процесс обучения; учреждение высшего образования; информационное образовательное среду; информационное общество; образовательная среда; информатизация; Интернет.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Verkhovna Rada Ukrainy. (2014, Lyp. 01). Zakon № 1556-VII «Pro vyshchu osvitu». [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
- [2] Z. N. Kurliand, R. I. Khmeliuk, A. V. Semenova, I. O. Bartienieva, I. M. Bohdanova. Pedahohika vyshchoi shkoly: navch. posib. – 3-ye vyd., pererob., dopov. Kyiv, Ukraina: Znannia, 2007, 495 s.
- [3] N. Ye. Moiseiuk, Pedahohika: navch. posib. Kyiv, Ukraina, 2007. 608 s. [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <https://sites.google.com/site/pedagogikasny/pedagogika/pedagogika-mojseuk-n-e-navc-posibnik>
- [4] «Metodyka vykladannia u vyshchii shkoli», Navchalni materialy onlain. [Elektronnyi resurs].
Dostupno: https://pidruchniki.com/88903/pedagogika/metodika_vykladannya_u_vischii_shkoli
- [5] Metodyka vykladannia u vyshchii shkoli: navch.-metod. posib. / uklad.: V. I. Kobal. Mukachevo, Ukraina: Vyd-vo MDU, 2016, 203 s.
- [6] I. M. Hryshchenko, «Fakty pidvyshchennia efektyvnosti osvitnoi diialnosti vyshchykh navchalnykh zakladiv Ukrainy», Aktualni problemy ekonomiky, № 3, s. 134–1410, 2016. [Elektronnyi resurs].
Dostupno: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2016_3_18
- [7] O. M. Seleznova, «Teoretyko-metodolohichne traktuvannia okremykh zasadnychykh katehorii informatsiinoho prava», na konf. It pravo: problemy i perspektyvy rozvytku v Ukraini. [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <http://aphd.ua/publication-164/>
- [8] H. Moskalyk, «Poniattia, pryroda i dzherela formuvannia informatsiino-komunikatsiinoho seredovyshcha», Hileia: naukovyi visnyk, № 77(10), s. 149–153, 2013. [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <http://www.gileya.org/index.php?ng=library&cont=long&id=96>
- [9] O. Stadnichenko, «Informatyzatsiia yak chynnyk rozvytku suspilstva i derzhavy», na XVIII Mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf. Problemy ta perspektyvy rozvytku nauky na pochatku tretoho tysiacholittia u krainakh SND: zb. nauk. prats. Pereiaslav-Khmelnitskyi, 2013, 272 s. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2683>
- [10] I. V. Aristova, «Doktryna informatsiinoho prava Ukrainy», Pryvatne ta publichne pravo, № 1, s. 59–63, 2017.

- [11] Yu. Ye. Petrukhno, «Informatsiine suspilstvo: poniattia, osnovni skladovi, kharakterystyka», Visnyk Odeskoho nats. un-tu; Serii Bibliotekoznavstvo, bibliografoznavstvo, knyhoznavstvo, T. 19, vyp. 1(11), s. 127–133, 2014.
- [12] V. Yu. Havryliuk, «Teoretychni aspekty stvorennia ta funktsionuvannia informatsiino-osvitnoho seredovyscha suchasnoho pozashkilnoho navchalnoho zakladu», Narodna osvita: elektronne nauk. fakhove vyd., № 3(30), 2016. [Elektronnyi resurs].
Dostupno: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4261
- [13] N. A. Hunko, «Suchasne informatsiino-osvitnie seredovyshe yak faktor udoskonalennia profesiino-pedahohichnoi pidhotovky maibutnoho vykladacha», Naukovi zapysky Ternopilskoho nats. ped. un-tu im. Volodymyra Hnatiuka; Serii Pedahohika, № 3, s. 43–49, 2014. [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <http://nzp.tnpu.edu.ua/article/view/63761>
- [14] Informatsiino-osvitnie seredovyshe profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladiv: posibnyk / L. A. Kartashova, V. V. Yurzhenko, A. H. Huraliuk, L. V. Lypska, L. S. Humenna, A. B. Zuieva, I. M. Shupik, M. L. Rostoka, V. L. Shevchenko; Luzana P. H., Red. Kyiv, Ukraina: IPTO NAPN, 2017, 124 s.
- [15] A. S. Chumak, T. V. Bondarenko, «Informatsiino-osvitnie seredovyshe vyshchoho navchalnoho zakladu», ofitsiinyi sait kafedry informatyky ta informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii Umanskoho derzh. ped. un-tu im. Pavla Tychyny. [Elektronnyi resurs].
Dostupno: https://informatika.udpu.edu.ua/?page_id=1331
- [16] V. Yu. Bykov, Innovatsii v orhanizatsii doslidzhen ta rozrobok u haluzi informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii v osviti u svitli vyklykiv XXI storichchia. Aktualni problemy psykholohii: zb. nauk. prats, T. 8, vyp. 10, s. 55–74, 2019. [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <http://appsychology.org.ua/data/jrn/v8/i10/7.pdf>

*Стаття надійшла до редакції
28 квітня 2020 року*